

linen journalismikonseptio. *Tiedotustutkimus*, 3 (4), 1980, s. 35-36.

⁷PIETILÄ, Kauko. *Simsalabim...*, ema., s. 28. (Kurs. poist.)

⁸PIETILÄ, Kauko. *Formation of the Newspaper: A Theory*. Tampere, 1980. *Acta Universitatis Tamperensis*, ser. A, vol. 119.

⁹PIETILÄ, Kauko. *Simsalabim...*, ema., s. 29. (Kurs. poist.)

¹⁰Sama, s. 29.

¹¹PIETILÄ, Kauko. *Formation...*, emt., s. 351-352.

¹²PIETILÄ, Kauko. *Simsalabim...*, ema., s. 30. (Kurs. poist.)

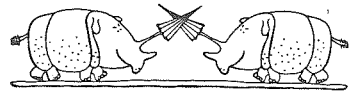
¹³Sama, s. 29.

¹⁴Valaisevan esimerkin ongelmista tarjoaa kevättalvella 1981 useissa suomalaisissa sanomalehdissä käyty keskustelu maan ulkopolitiikasta ja sen tulkinnoista, YYA-sopimuksesta yms. Keskustelussa on tiheään viitattu historian ja kansainvälisen politiikan tutkimustuloksiin samalla kun siinä on käytetty journalistisia puheenvuoroja. Ei ole olemassa kahdenlaista Suomen ulkopolitiikan todellisuutta, toista, jota tiedostaisi tieteellinen tutkimus, ja toista, jota tiedostaisi journalismi. Sen sijaan todellisuus on yksi ja jakamaton, ja pyrittäessä sitä tiedostamaan, tieteen ja journalismin täytyy lähestyä toisiaan.

¹⁵PIETILÄ, Kauko. *Simsalabim...*, ema., s. 31. (Kurs. poist.)

¹⁶Sama, s. 31.

¹⁷Sama, s. 31.

keskustelua

¹⁸HUJANEN, Taisto. Fakta, fiktio, ratio. *Tiedotustutkimus*, 4 (1), 1981, s. 43.

¹⁹Sama, s. 44. (Kurs. poist.)

²⁰Yksi kohta K. Pietilä väitöskirjassa viittaa siihen, että hän ymmärtäisi Reporadion pyrkimysten luonteen varsin oikein. Hän näet huomauttaa siitä, miten Reporadion kaudella otettiin ihanteeksi maksimaalisen riippumaton Yleisradio, siis yleisradioyhtiö, jonka institutio-naalinen asema mullistavasti poikkeaisi siihenastisesta - ja nykyisestä (ks. PIETILÄ, K. *Formation...*, emt., s. 373). Entäpä, jos jotkin Reporadion kauden ohjelmajohdettujen ideat poikkesivat olennaisesti vallitsevasta normaali-journalismista, jopa sen ideaalityypistä? (Mainittujen ideoiden ja objektiivisen journalismin konseptin välillä muuten on kiistattomat sukulaispiirteensä mutta myös suuret erot.)

²¹PIETILÄ, Veikko. Informatiivinen, objektiivinen ja uusi journalismi. *Tiedotustutkimus*, 4 (1), s. 38.

²²PIETILÄ, Kauko. *Simsalabim...*, ema., s. 29.

²³Sama, s. 29.

²⁴GRONOW, Jukka & KLEMOLA, Pertti & PARTANEN, Juha. *Demokratian rajat ja rakenteet. Tutkimus suomalaisesta hallitsemistavasta ja sen taloudellisesta perustasta*. Tasa-arvon ja demokratian tutkimus TANDEM. Porvoo/Helsinki/Juva, WSOY, 1977, s. 4.

Teorioiden ja käytännön suhteet epäselvät

Motto:

Normaalijournalismia ei ole, objektiiviseen ei helpolla päästä, pitäisikö meidän siis pyrkiä uuteen journalismiin?

Normaalijournalismi ei siis tarkoita reaalista nykyjournalismia vaan sen ihannemuotoa. Tätä mieltä ovat sekä Kauko että Veikko Pietilä.¹

Objektiivinen joukkotiedotus on vallitsevasta normaalijournalismista laadullisesti

olennaisella tavalla poikkeava vaihtoehto, vieläpä meillä vallitsevan taloudellisen yhteiskuntamuodon oloissa saavuttamaton vaihtoehto. Norminkaan mielessä ei vallitseva normaali-journalismi ole objektiivista journalismia kuin korkeintaan juhlapuhefraaseissa, toteaa Pertti Hemäus.²

Journalistisen muotoironian menetelmien kehittämisen ja objektiivisen journalismin objektiivistisen illuusion hajottaminen asettuvat uuteen journalismiin tähtäävän tutkimuksen tavoitteiksi, määrittelee Kauko Pietilä.³

Monet käytännön journalistit ovat minun laillani seuranneet ristiriitaisin tuntein objektiivisen ja uuden journalismin välille syn-

tynyttä kiistaa.

Alkuhämmennyksen aiheutti omalla kohdallani uuden journalismin mieltäminen yhdysvaltalaiseen koulukuntaan, josta tietoja levisi meil-
lekin 1970-luvulla mutta jonka vaikutuksia suomalaiseseen journalismiin ei liene tutkittu.

Seuraavaksi heräsi kysymys, hajotetaanko teorioita vain hajottamisen vuoksi ja korvataanko ne uusilla, joilla niilläkään ei ole yhtymäkohtia käytäntöön.

Teorioiden tavoitteena on, että niillä pyritään vaikuttamaan toimittajiin ja journalistiseen tuotantoon⁴, mutta riittääkö se yksin? Sekä Kauko Pietilän uuden journalismin utopiat⁵ että objektiivisuus Hemánuksen tarkoittamassa mielessä⁶ edellyttävät melkoisia yhteiskunnallisia muutoksia etenkin tiedotusvälineiden omistussuhteissa.

Käytännön työn kannalta keinot tuntuvat liian ulkokohtaisilta ja sellaisina vaikeilta. Eikö olisi helpompaa lähteä kehittämään uutta vallitsevasta tilanteesta, vallitsevasta journalismista, sen sisältä?

Olisiko se helpompi alku muutoksille kuin "sanomalehtijournalismin sosialisointi" tai "taloudellisen yhteiskuntamuodon muuttaminen"?

Tunnustan, että tässä - kuten niin monessa muutosasetelmassa - kierretään kehää. Jos journalismilla yleensä kyetään vaikuttamaan ihmisten asenteisiin ja sitä kautta yhteiskuntaan yleensä, niin meidän olisi kyettävä kehittämään vallitsevasta journalismista jotain uutta ja tehokkaampaa. Vastassamme ovat kuitenkin sellaiset realiteetit (ainakin jos journalismi käsitetään laajemmin kuin vain sanomalehtikirjoitteluna, sanomalehtityönä), että katseluin tv-ohjelma on lauantaitanssit ja ostetuin lehti se, joka kertoo ensimmäisenä jonkun julkisuuden henkilön itsemurhasta. Tähän tuskin saadaan suuria muutoksia pitkään aikaan. Kaupallisuuden lait vallitsevat niin kauan kuin tiedotusvälineet ovat yksityisomistuksessa ja niiden tuotantoa rahoitetaan mainoksin.

Toimitusdemokratiaa ajamalla on pyritty siihen, että toimituskunnalla olisi nykyistä enemmän sananvaltaa sisältökysymyksiin, mutta sekään ei ole autuaaksitekevä asia. Tuskin sekään tekisi kaikista uusista päätöksentekoon

osallistujista samojen uudistusten ajajia.

Tämä eräänlaisena alkupohdiskeluna, vähemmän tieteellisenä kuten oli toivottukin, molempien teorioiden toteutumismahdollisuuksista. Ehkä enemmän kuitenkin pohjaa pohdiskeluille ovat antaneet ne uuden journalismin utopiat, joita Pietilä esittää.

Mitä Pietilän uusi journalismi sitten on? Sisältö aukeni alkuun varsin vaikeasti. Enkä väitä, että sen tiedon pohjalta, jota olen saanut joko hänen kirjoituksistaan tai esitelmistään, olisin vieläkkään täysin perillä siitä, mihin hän pyrkii. Paljon ei asia valjennut siitäkään, että yritin kahlailta varsinaista väitöskirjaa edes jollain lailla.

Se, mikä on selkiintynyt, on johtunut siitä, että K. Pietilä itse on asteittain selkiintynyt esitystä teoriastaan. Alkuun se todella tuntui tähtävän vain yhteen ainoaan päämäärään: objektiivisen journalismin vastustamiseen.

Ainakin etäältä tarkasteltuna yhtäläisyyksiä on enemmän kuin mitä Pietilä ja Hemánus ovat tahtoneet myöntää. Molempien teoriat edel-

lyttävät toteutuakseen edellä mainittuja yhteiskunnallisia muutoksia, ovat siis tavallaan 'vallankumouksellisia'.

Toinen on pyrkimys kommunikatiivisuuden lisäämiseen.⁷ Pietilä painottaa enemmän kommunikatiivisuutta objektiivisuuden kustannuksella kuin Hemänuks,⁸ muttei kuitenkaan väitä uuden journalismin olevan välinpitämätön tosiasioilleen.⁹

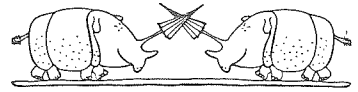
Pietilä vaatii "epäkunnioittavaa asennetta tosiasioihin, leikittelevää, ironista, mielikuvituksen keventämää otetta tosiasioihin ensimmäisenä ehtona sille, että tosiasiat ylimalkaan voitaisiin nähdä jonakin tuotettuna, jonain, minkä olemme itse tuottaneet."¹⁰

Mutta kun hän toisaalta väittää, että uusi journalismi ei merkitse tosiasioista piittämättömyyttä ja että pyrkimys on lähemmäksi ihmistä, lukijaa, tavoittaa hänet epätavallisella keinolla, niin ongelmaksi nousee se, miten saada lukija erottamaan nämä tavoitteet toisistaan. (Väistämättä tulee mieleen, että vallitsevassa journalismissa lähinnä tuota Pietilän mallia ovat ehkä jotkut aprillipäiväjutut, esim. Paavo Väyrysen kuvitteellinen haastattelu 1.4.1981 US-Iltalehdestä.)

Vallitsevallekaan journalismille ei ole vierasta käyttää erilaisia keinoja, joissa sanallisella ilmaisulla, juttujen rakenteella, kaukokirjallisuutta lähentymällä, mutta ennen kaikkea lukijapainotteisuuden (minä-sinä -dialogin) korostamisella on ratkaiseva merkitysensä. Kaikkea ei tuoteta ulkoapäin tarkastellen, vaan useinkin lähtien asioiden olemuksesta käsin, niiden ihmisten ehdoilla, joita asia koskettaa.

Niitä vaihteluja, arkikielellä tyylikeinoiksi kutsuttuja, tuskin huomaa, jos pitäytyy vain uutisjutuissa. Pelkäänkin, että sekä Hemänuks että Pietilä ovat rakentaneet teoriansa yksipuolisesti uutisjournalismin varaan. (Tällöin esimerkiksi Arvo Ahlroosin syytökset siitä, että objektiivisuus ei anna dokumentille mitään, on väärän puun haukkumista, sillä siihen ei liene pyrittykään.¹¹)

Uusi journalismi soveltuisi mielestäni parhaiten laajempaan journalismin käsitteeseen kuin pelkästään uutisiin tai sanomalehdistöön.

keskustelua

Sen soveltaminen uutisiin tuntuukin vaikealta, ilman että väärinymmärtämisen mahdollisuudet olisivat poissa laskuista. Käsitykseni voi vaihtua naivilta, mutta sen saa toki kumotakin. Esitän sen kuitenkin, vaikkapa vain esimerkkinä siitä, kuinka vaikea teorioita on useinkin käytäntöön soveltaa. Ironia on kirjallisuudessakin tyylikeinona vaikea, ja olisiko se yleistyessään tyylikeinona edes tehokas?

Lukijoiden vastaanottavuutta tai ymmärtämystä väheksymättä esitän kuitenkin epäilyni "leikittelyn" ja ironian toimivuudesta ja tehokkuudesta. Kenties "leikittely" toimii parhaimmillaan silloin, kun välineenä on moniulotteinen televisio, jolla sanojen lisäksi on visuaalisen esityksen ja kameran käytön kaikki mahdollisuudet tukena.

Teorioita rakenneltaessa ei tulisi unohtaa myöskään yhtä olennaista seikkaa: informaatiotulvaa. Me elämme yhteiskunnassa, jossa tiedon määrä ja tiedottamisen tarve kaiken aikaa lisääntyvät. Yhteiskunnallinen tiedottaminen nojaa pääosin julkisiin tiedotusvälineisiin. Kun määrä kasvaa, lisääntyy olennaisuuden arvioimisen merkitys entisestään. Epätavallisten näkökulmien etsimiseen eikä maksimaalisen vastevidenssinkin toteuttamiseen käytännön arkitutiineissa ole aina aikaa. Mutta ei myöskään varaa siihen, että tieto ymmärrettäisiin väärin.

Siinä käytännön realiteetteja.

Kauko Pietilän toivoisi antavan uuteen journalismiin vielä lisävalaisua, sillä mitä enemmän asioita pohdiskelee, sitä useampia kysymyksiä nousee mieleen. Teorian käytäntöön suhteuttamisen lisäksi toivoisi tuotavan esille, miten uusi journalismi on sovellettavissa kansainvälisiin tiedotusjärjestelmiin ja esim. uuden kansainvälisen tiedotusjärjestyksen kehittämiseen. Tällöinhän vastassa ovat hyvinkin erilaiset lehdistökäsitykset ja journalistiset kulttuurit.

Keskustelusta ja kuohunnasta - osin poliittistakin sävyä saaneesta - positiivisena puo-

lena sanottakoon, että se on ainakin saanut jo aika monen journalistin miettimään, mitä journalismi oikein on - tämä syrjään tutkijoilta jäänyt journalismi - ja mitä se voisi olla.

Leena Paukku

P.S. Missä viipty Kaarle Nordenstrengin kanta kiistassa.

Lähteet

1-11 on

Reunamerkintä uuteen journalismiin

Ilpo Saunio kirjoitti mielestäni varsin hyvän artikkelin viime syksynä *Kulttuurivihkojen* numeroon 5/1980, jossa keskusteltiin Theodor W. Adornon musiikkisosiologiasta:

"[M]iten toivottoman vähän Suomeen on sittenkin tihkunut tietoa tämän vuosisadan suurista linjanvedoista kulttuurin alueella. Lukácsia ja Eisleriä on vasta hiljattain suomennettu ensimmäisen kerran, Adornoa ei koskaan puhumattakaan siitä, että keskitason suomalainen luultavasti tippuu kärryiltä heti, kun aletaan puhua sellaisista 20-luvun marxilaisista intellektuelleista kuin Walter Benjamin tai Ernst Bloch. On ilmeinen ihme, että Suomi pystyi neljällä miljoonalla urhealla asukkaalla sentään ottamaan osaa keski-eurooppalaiseen maailmansotaan."¹

Olen joskus ihmetellyt, missä ovat ne tieteelliset tutkimukset, jotka ovat - kuten joskus sanotaan - nostaneet suomalaisen tiedotustutkimuksen kansainväliseen maailmanmaineeseen. Mielestäni vasta Kauko Pietilä on väitöskirjallaan² ja vaativuksillaan uudesta journalismista³ viimeinkin tehnyt sen, mitä on saatu kauan odottaa. Keskusteluun on tuotu Kauko Pietilän ansiosta uusia ulottuvuuksia; kun aiemmin suomalaisessa tiedotustutkimuksessa on puututtu lähes yksinomaan joukkotiedotuksen *sisällön* kysymyksiin⁴, niin nyt on viimeinkin havahduttu huomaamaan, että ehkä journalismin *muotokielelläkin* voi olla jotain merkitystä.

Kauko Pietilä vaatii siis "uutta journalismia". En käy tässä tarkemmin läpi, mihin sen tulisi perustua ja millaista sen tulisi olla, koska aihetta on käsitelty useankin otteeseen laajasti *Tie-*

dotustutkimus-lehdessä.⁵ Sen sijaan väitän, että Kauko Pietilän uudessa journalismissa ei ole kovinkaan paljon uutta, vaan se muistuttaa kovasti Theodor W. Adornon ns. *uutta musiikkia*. Tähän on tosin heti lisättävä, että tässä ei tietenkään ole sinänsä mitään pahaa. Sen sijaan tulee kyllä helposti ilmi journalismin paha kehittymättömyys ja jälkeenjääneisyys moneen muuhun alaan verrattuna. Kuvataiteissa alettiin vanha muotokieli asettaa kyseenalaiseksi osin jo 1700- ja 1800-luvuilla; musiikissa 1900-luvun vaihteessa. Journalismi näyttää polkeneen pitkään paikallaan, mitä vahvistaa muun muassa vanha toteamus siitä, että ingressin ja elementtikirjoittamisen tekniikan jälkeen ei ole oikeastaan keksitty mitään uutta.

Tarkastelen seuraavassa Th. Adornon musiikkisosiologiaa Esa Sirosen asiaa käsitelleen artikkelin pohjalta.⁶ Erittelyni on lyhyt ja pinnallinen, mutta sen tarkoitus ei ole niinkään perehtyä musiikin ongelmiin kuin osoittaa tietyt merkittävät yhtäläisyydet Kauko Pietilän ja ns. frankfurtilaisen koulun välillä.

Adornon ajattelun lähtökohta on ensinnäkin siinä, että hän näkee musiikin *yhteiskunnallisena* ilmiönä. Musiikki on hänen mukaansa temporaalista, aikaan perustuvaa taidetta, joka on intiimissä suhteessa paitsi ajan ulottuvuuteen ja ajantajuun myös historiaan ja yhteiskuntaan. Adorno kirjoitti, että

"[M]usiikin tarve on olemassa porvarillisessa yhteiskunnassa ja kasvaa sen yhteiskunnallisten suhteiden ongelmatiikan myötä, joka pakottaa yksilöt etsimään tyydytystä välittömän yhteiskunnallisen todellisuuden ulkopuolelta."⁷

Kauko Pietilän käsitys joukkotiedotuksen yhteiskunnallisista funktioista käy, kuten helposti huomataan, hyvin yksin tämän Adornon ajattelun kanssa.⁸

Edelleen: Adorno ajatteli, että näin kapitalismissa kehittynyt musiikki edistää "väärää tietoisuutta", muun muassa koska sen sisäisessä rakenteessa heijastuu porvarillisen yhteiskunnan logiikka, "herra- ja renki-sävelet", kuten Adornolla oli tapana sanoa.⁹ Vastaavasti on ollut tapana ajatella, että journalismin muotokieli on rakentunut samalla tavalla. Esimerkiksi Kansan Uutisten etusivu on Kauko Pietilän mukaan "kapitalismaffirmatiivinen".¹⁰ Ja samoin Kauko Pieti-